

nyos szagtól, amit áramütés kíséretében fűjtak feléjük; ha nem sokkal ezután ismételten odafűjták áramütés nélkül, nem jelentkeztek a PTSD tünete, mint például a bénító félelem, melyet az állat „lefagyása” vagy a pulzusszám-emelkedés mutatott. A kutatók aztán azt szerették volna kideríteni, hogy ez vajon adhat-e reményt traumán átesett emberek számára. Az Atlantai Grady Memorial Kórház sürgősségi osztályán egy 2010-es kísérleti programban képzeletbeli expozíciós terápiának tettek ki néhány beteget, akik nemi erőszak, lőtt seb vagy autóbaleset miatt kerültek be: arra kérték őket, hogy élénken idézzék vissza a történeteket. Három hónappal később csak feleannyi betegnél alakult ki PTSD, mint a kontrollcsoportban, mely nem részesült ilyen terápiában. A jövőben további kísérletekkel kell még bizonyítani az ilyen korai újrárás hatékonyságát.

Nemrégiben Ressler egy kísérletben egereket kötött helyhez két órán keresztül. Ezáltal nagyobb lett a valószínűsége annak, hogy az egereknél egy jövőbeli trauma után PTSD-szerű tünetek alakuljanak ki. Agyuk felboncolásakor kiderült, hogy a génekifejezésben változás történt, és a kutatók szerint ez okozhatta a sebezhetőségüket. Egy következő alkalommal egy új kísérleti szerrel vették célba a gént annak érdekében, hogy blokkolják a fájdalmas emlékek kialakulását. Biztatónak hangzik, hogy az előzőleg rossz élményeket átélő egerek a szer beadását követően nem mutatták a PTSD tüneteit egy újabb félelemkeltő szituációban.

Etkin és munkatársai azt tanulmányozzák a Stanford Egyetemen, hogy a félelmet kontrolláló agyi áramköröket hogyan lehet megzavarni az SSRI szerek segítségével (szelektív szerotonin-visszavétel gátló szerek, melyeket többek között depresszió, illetve szorongás kezelésére is használnak) és a transzkraniális mágneses stimulációval, melyben egy a koponyához közel tartott elektromágnessel ingerlik az agyat. Rájöttek, hogy a homloklebeny egyik részének ingerlése csökkentheti az amigdala tevékenységét, ami viszont enyhítheti a PTSD tüneteit. Etkin számításai szerint öt éven belül új terápiás lehetőségek állhatnak rendelkezésünkre, köztük az agyi ingerléses technika vagy a beszédterápia hatásait fokozó gyógyszerek alkalmazása. Ezt követhetik az

amerikai lakosság egyharmadát érintő szorongásos betegségek hatékonyabb kezelési módjai.

Még ha a PTSD új terápiás lehetőségei váratnak is magukra, a betegség alapvetően testi természetének tudomásulvétele arra indíthatja az érintetteket, hogy hamarabb forduljanak orvoshoz. Kaysen praxisában gyakran előfordult, hogy a nemi erőszak áldozatainak csak 20 évvel a történet után fordultak orvoshoz, Marmar pedig kezelt olyan második világháborús veteránokat, akiket már 40 éve gyötörtek rémálmok.

Ötven agyszövetminta vár egy bostoni mélyhűtőben, a világ első agybankjában, melyet az amerikai veteránügyi kormányhivatal hozott létre, hogy a PTSD-t tanulmányozhassák. Egyre több veterán és civil tölt ki egészségügyi kérdőíveket és ajánlja fel agyszövetét halála utáni adományként, akár szenved a betegségtől, akár nem. Akik ma még nem tudtak meggyógyulni, segíthetik a jövő nemzedékeit a szenvedés elleni küzdelmükben vagy egy napon akár teljes leküzdésében.

(The Economist)

Gabriele Detterer

Női építészek újból előkerült városépítészeti elméletei és tervrajzai

---

A városépítészeti női gondolkodói. A szerkesztő, Katia Frey és Eliana Perotti könyvének bemutatása (Reimer Verlag, Berlin, 2015, 352 oldal)

A nők építészeti és városépítési képességeiről a régebbi generációk legendásan szkeptikusan vélekedtek. Amikor a későbbi építész, Margarete Schütte-Lihotzky 1915-ben Bécsben Oscar Strnadnál megkezdte tanulmányait, családja borulátó volt: „Senki nem építtetné meg egy nővel a házat”, hangzott akkor a nem éppen bátorító kommentár. Az, hogy nők házakat terveznek, manapság teljesen természetes jelenség, mégis kisebbségben vannak a szakmában. Bajorországban, ahol az építészeti hűzóágazatnak számít, 20 000 tagot számlál az Építész Kamara, ebből 5798 a női tagok száma. Ami a tanári álláso-

kat illeti, a felsőfokú végzettség szintjének növekedésével csökken a nők aránya. A zürichi műszaki egyetem (ETH Zürich) 38 tanári székéből 4 jut a női professzorokra, a női tudományos munkatársak aránya ugyanakkor eléri a 40 százalékot. A müncheni műszaki egyetem (TU München) építészmérnöki karán pedig 6 női professzor tanít, míg a tanári gárda összesen 32 főből áll. Az építészek nemzetközi mezőnyében eddig csak Zaha Hadidnak sikerült a világhíresség közé jutnia.

Vajon eltérnek az eredetileg nők által tervezett városképek a maiaktól? Létezik női jegyeket hordozó tervtípus? Megváltozik a városkép és az építészet, ha megszűnik a férfidominancia? „A városépítészet női gondolkodói. Írások és tervek a városért” című szemelvény arra ösztönzi az olvasót, hogy gondolatban továbbfűzze az elmúlt idők női városépítészeti vízióit. A szociális reformer építész nők a tervezés során arra törekedtek, hogy a településterv a túlterhelt háziasszonyok igényeihez igazodjon, ezáltal könnyítve meg az életüket. A „Cooperative House Keeping”, valamint a természetes formatervezés ihlette víziók vezérmotívumokként játszottak szerepet például Alice Constance Austin «Llano del Rio» elnevezésű telepének 1935-ös tervezésénél is.

„Applepieville” – így nevezete el Charlotte Perkins-Gilman azt a településtervét, amely arra hivatott, hogy a közösségekben végzett munkával megkönnyítse a parasztasszonyok mindennapjait. Az „Almásitevéváros” – gyermeketegnél tünő elnevezés egy látomászerű, közösségi szinten megszerzett település számára, amelyet 1920-ban, a *The Independent* című lapban mutattak be. A nők által készített tervek világszerte elszórta jelentek meg a legkülönfélébb szövegformákban. Ez jelentősen megnehezíti a haladó szellemű szociális építészet női képviselői által létrehozott történelmi forrásanyagok felkutatását.

Katia Frey és Elina Perotti nem hátráltak meg a költség- és időigényes kutatómunkától. A kitarító munkával, a számtalan újságcikk, interjú és értekezés áttanulmányozásával elért eredmények hiánypótlóak. A forrásanyagban gazdag kiadványban a szerzők az USA-ból, a Szovjetunióból és Európából származó női építészeti elméleteket sorakoztatnak fel. A női építészek közötti eltérések szemszögéből vizsgált történelmi építészet kiegészül a városfejlesztés és a modern városépítés aspektusaival.

A kötet egyben megemlékezés Marie Frommerről (1890–1976) és városépítészeti munkásságáról, amelyet *Folyásirány és városfejlesztés* című 1919-ben megvédett disszertációja képvisel.

A *Célratoró, szabálytalan, érzéki – Svájci nők írásai a városépítésről* című fejezetben Inge Beckel egy 2012-es közvélemény-kutatásra utal. A felmérés eredménye szerint a női tervezők nemcsak a „vizuális hatást”, hanem az egyenlőségre, egyensúlyra törekvő sokszínűséget és az épületek lakóinak, használóinak életérzéseit is figyelembe veszik, ezáltal pedig a korábbi városépítészeti gondolkodók elképzeléseit is közvetítik.

(*Neue Zürcher Zeitung*)

Francis P. Sempa¹

Szuperhatalmi játszmák Dél-Ázsiában

Bertil Lintner: A keleti nagy játszma: Hatalmi harcok Ázsia legváltozékonyabb államhatárai fölött [Great Game East: India, China, and the Struggle for Asia's Most Volatile Frontier] című könyvének bemutatása (Yale University Press, 2015, 376 oldal)

Miközben a világ Kína és az Egyesült Államok (no meg Japán, a Fülöp-szigetek, Tajvan és Vietnam) versengését figyeli, a Kelet-kínai- és Dél-kínai-tenger térségében hasonlóan fontos geopolitikai küzdelem zajlik, amely Dél-Ázsiában és az Indiai-óceán térségében csúcsonosodik ki. Az érintett országok közé tartozik India, Kína és az Egyesült

---

¹ Francis P. Sempa a *Geopolitics: From the Cold War to the 21st Century (Geopolitika a hidegháborútól a 21. századig)* és az *America's Global Role: Essays and Reviews on National Security, Geopolitics and War (Amerika globális szerepvállalása: Írások a nemzetbiztonságról, a geopolitikáról és a háborúról)* című könyvek szerzője. Cikkei többek között a *The Diplomat*, a *Joint Force Quarterly* és a *University Bookman* című folyóiratokban jelennek meg. Ügyvédi tevékenysége mellett a Wilkes University politológia szakos óraadó oktatója, illetve az *American Diplomacy* című folyóirat társszerkesztője is.